

Οι Επιπτώσεις της Προσφυγικής Κρίσης στην Ελληνική Οικονομία

10 Ιανουαρίου 2016

**Χάρης Θεοχάρης, Κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος &
βουλευτής Β' Αθήνας, Το Ποτάμι,
Πρώην ΓΓ Δημοσίων Εσόδων**

Η Ελλάδα καλείται να αντιμετωπίσει ένα πρωτόγνωρο κύμα προσφύγων και μεταναστών που εκτιμάται ότι επηρεάζει σημαντικά την οικονομία και την ασφάλεια της. Ως γνωστόν, η Αθήνα αποτελεί βασική χώρα διέλευσης (transit country), και σημαντική πύλη εισόδου προς την Ευρωπαϊκή Ένωση έχοντας αποσπάσει την πρωτοκαθεδρία που κατείχε η Ιταλία τα προηγούμενα έτη.

Σύμφωνα με υπολογισμούς της Ευρωπαϊκής επιτροπής, το 2015 εισήλθαν στην ελληνική επικράτεια περίπου 500 χιλιάδες άτομα, σε σύγκριση με την Ιταλία και την Ουγγαρία των οποίων οι ροές υπολογίζονται σε 165 χιλιάδες και 250 χιλιάδες αντίστοιχα. Από το σύνολο των προσφύγων/μεταναστών που εισήλθαν στην ελληνική επικράτεια, το 64.7% δήλωσε ότι προέρχονται από τη Συρία και 18.5% από το Αφγανιστάν, σύμφωνα με επίσημα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας και του Λιμενικού.

Ο δημοσιονομικός αντίκτυπος από την απότομη άνοδο των προσφυγικών/μεταναστευτικών ροών κρίνεται ως ιδιαίτερα σοβαρός λόγω των πρόσθετων δημόσιων δαπανών που αφορούν σε δράσεις διασώσεως των προσφύγων, προστασίας των συνόρων, καταγραφής των αιτούντων άσυλο στα hot spots, καθώς και προβλέψεις για τρόφιμα, υγειονομική περίθαλψη και στέγαση. Πρόσφατη μάλιστα έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εκτιμά ότι η δημοσιονομική επίπτωση στην Ελλάδα και στο συνολικό ισοζύγιο έφθασε το 0,2% του ΑΕΠ το 2015 και με προσδοκίες για μικρή αύξηση το 2016 ειδικά για τους πρόσφυγες που θα παραμείνουν στην Ελλάδα και ως εκ τούτου θα απαιτηθούν επιπλέον δαπάνες για στέγαση, εκμάθηση της γλώσσας και εκπαίδευση. Αναμφισβήτητα, η απότομη άνοδος των μεταναστευτικών ροών προς την Ελλάδα επιφέρει τόσο βραχυπρόθεσμες όσο και μακροπρόθεσμες συνέπειες.

Σε βραχυπρόθεσμη βάση, οι δαπάνες που προκύπτουν από την υποδοχή και την φιλοξενία των μεταναστών είναι πιθανό να δυσχεράνουν την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων, ενώ παράλληλα, ενισχύουν την δημόσια κατανάλωση, που οδηγεί σε πρώτο χρόνο, σε μεγέθυνση του ΑΕΠ. Για την αντιμετώπιση των δημοσιονομικών αυτών κραδασμών, που παραγάγει η προσφυγική κρίση στην Ελλάδα, η ελληνική κυβέρνηση οφείλει να κινηθεί συντεταγμένα, και όχι αποσπασματικά, όπως έκανε στο πρόσφατο παρελθόν στοχεύοντας αφενός στη διαπραγματεύση με τους θεσμούς για τροποποίηση του

προϋπολογισμού του 2016 και αφετέρου στην απόσπαση επιπλέον πόρων από το πακέτο των 9,2 δισ. ευρώ που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προϋπολογίσει στη διετία 2015-2016 για την προσφυγική κρίση.

Η επίτευξη των στόχων αυτών προϋποθέτει ότι η κυβέρνηση θα εγκαταλείψει τον ερασιτεχνισμό που επέδειξε στο ζήτημα της ανθρωπιστικής βοήθειας των Σύριων προσφύγων, καθώς μόλις στις 3 Δεκεμβρίου 2015 αιτήθηκε την ενεργοποίηση της υλικής βοήθειας για πολιτική προστασία, η οποία προβλέπει την παροχή άμεσης βοήθειας στους πρόσφυγες που καταφθάνουν στη χώρα μας και βεβαίως, εάν είχε ζητηθεί εγκαίρως, θα μπορούσε να είχε ήδη περιορίσει σημαντικά την συντελεσθείσα ανθρωπιστική κρίση, αίροντας σημαντικό μέρος του φορτίου που επιμερίστηκαν η δημόσια διοίκηση και η περιφερειακή και τοπική αυτοδιοίκηση στα νησιά του Αιγαίου κατά το 2015. Προκειμένου να γίνουν πλήρως κατανοητά τα οικονομικά μεγέθη, το συνολικό κόστος διαχείρισης των ροών προσφύγων και μεταναστών μόνο για την Περιφερειακή Ενότητα Χίου εκτιμάται στα 1.440.000 ευρώ (!). Το λειτουργικό κόστος του Δήμου Λέσβου μέχρι τον Αύγουστο για τη φιλοξενία των προσφύγων και μεταναστών αποτιμήθηκε στις 947.000 ευρώ(!).

Είναι απόλυτα ξεκάθαρο ότι τα ελληνικά νησιά κλήθηκαν και καλούνται να αντιμετωπίσουν αυξανόμενες προσφυγικές ροές οι οποίες σε συνδυασμό με τη δυσχερή οικονομική κατάσταση της χώρας επιδεινώνουν έτι περαιτέρω τις οικονομικές, και κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν σε αυτά. Αρκεί να αναλογιστεί κάποιος ότι ο αριθμός των προσφύγων σε πολλές περιπτώσεις έφτασε να ξεπερνά τον πληθυσμό των νησιών, με τη Λέσβο π.χ. να δέχεται κατά μέσο όρο 1.500 αφίξεις την ημέρα. Οι εισροές αναμένεται να συνεχιστούν με τους ίδιους ρυθμούς λαμβάνοντας υπόψη την εκτίμηση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, σύμφωνα με την οποία, ο αριθμός των εκτοπισμένων Σύριων πρόκειται να ξεπεράσει τα 4 εκατ. μέχρι το τέλος του 2015.

Η εξαγγελία του υπουργείου Οικονομικών περί λειτουργίας ενός μηχανισμού έγκαιρης καταγραφής των δαπανών που προκαλούνται στους δημόσιους φορείς από τις προσφυγικές/μεταναστευτικές ροές, προκειμένου να υπολογιστεί επακριβώς η οικονομική και δημοσιονομική επίπτωση, είναι βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση και είτε να μην μείνει στο επίπεδο των εξαγγελιών αλλά να ενεργοποιηθεί πλήρως. Και τούτο διότι οι καταγραφές δαπανών αναμφισβήτητα

αποτελούν υποστηρικτικό στοιχείο τόσο για την χρηματοδότηση της χώρας προκειμένου να αντιμετωπισθούν οι ροές, όσο και για το ενδεχόμενο εξαίρεσης των όποιων μεγεθών από τη διαμόρφωση των δημοσιονομικών στόχων της, προκειμένου να μην επιβαρυνθεί περαιτέρω η δημοσιονομική κατάσταση.

Η καταγραφή των δαπανών που αφορούν στην υποδοχή και φιλοξενία των προσφύγων με την εμπλοκή, πέραν των περιφερειών και των δήμων, της ελληνικής ακτοφυλακής, των νοσοκομείων και των κέντρων υγείας, της αστυνομίας και του λιμενικού, οφείλουν να εστιάσουν:

(α) στη δημιουργία νέων χώρων υποδοχής και φιλοξενίας, (β) στην περίθαλψη και αντιμετώπιση προβλημάτων υγείας των προσφύγων από τις πρωτοβάθμιες δομές και τα νοσοκομεία, (γ) στην παροχή υπηρεσιών, όπως καθαριότητα και συντήρηση υποδομών, από το τεχνικό προσωπικό των Δήμων και των Περιφερειών, (δ) στην τροφοδοσία σε είδη πρώτης ανάγκης όπως σίτιση, ιματισμός, καθώς και τη διασφάλιση συνθηκών υγιούς διαβίωσης, και (ε) την μεταφορά των προσφύγων και μεταναστών στο εσωτερικό των νησιών και την ηπειρωτική Ελλάδα.

Πρόκειται για δαπάνες με σημαντικό δημοσιονομικό κόστος. Ενδεικτικά το κόστος μεταφοράς προσφύγων με πλοία από τη νήσο Κω ανέρχεται σε περίπου 35 χιλιάδες ευρώ ανά πλοίο, ενώ το κόστος στο Δήμο Αθηναίων, όπου καταφθάνουν οι πρόσφυγες και δημιουργούνται ανοιχτοί καταυλισμοί, υπολογίζεται σε 3.3 εκατομμύρια ευρώ.

Σημαντικές εκτιμάται ότι είναι οι επιπτώσεις στο σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας και των εμπορικών συναλλαγών στα νησιά του Αιγαίου, με εμφανή τον αρνητικό αντίκτυπο στον τουριστικό κλάδο και τις συνδεδεμένες με αυτόν δραστηριότητες, λόγω:

(α) των ακυρώσεων διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία και λοιπά καταλύματα. Ενδεικτικά, για την νήσο Κω, οι ακυρώσεις αυξήθηκαν κατά 400% σε σχέση με την καλοκαιρινή περίοδο του 2014, ενώ οι ακυρώσεις σε Λέρο και Λέσβο έφθασαν το 30%.

(β) των απωλειών στον κύκλο εργασιών, καθώς εξαιτίας των ακυρώσεων των διανυκτερεύσεων, η μέση κατά κεφαλήν δαπάνη ανά διανυκτέρευση μειώθηκε. Οι απώλειες για την νήσο Κω εκτιμάται ότι μέχρι σήμερα ξεπερνούν τα 7 εκατ. ευρώ.

(γ) των ακυρώσεων προσεγγίσεων κρουαζιερόπλοιων, όπου επί παραδείγματι στην περίπτωση της Λέσβου ακυρώθηκαν

κρουαζιερόπλοια 6 χιλιάδων επιβατών, με συνολική απώλεια 180.000 ευρώ, που αντιστοιχεί σε καταναλωτική δαπάνη 30 ευρώ ανά επιβάτη. Σε μακροπρόθεσμη βάση, είναι προφανές ότι η επιβράδυνση της τουριστικής δραστηριότητας στα νησιά του Αιγαίου σηματοδοτεί ευρύτερες αρνητικές επιπτώσεις στην εθνική οικονομία, οι οποίες δεν περιορίζονται στη μη γενομένη τουριστική δαπάνη. Σύμφωνα με στοιχεία του ΚΕΠΕ, η συνολική απώλεια για την εθνική οικονομία για κάθε ακυρωθείσα διανυκτέρευση ανέρχεται σε 154 ευρώ.

Αναμφισβήτητα, η επίδραση του προσφυγικού προβλήματος επί της ελληνικής τουριστικής δραστηριότητας το 2016, θα εξαρτηθεί από την συγκριτική επίδραση που θα υπάρξει στις ανταγωνίστριες προς την Ελλάδα χώρες. Ο λόγος εναπόκειται στο γεγονός ότι η επιδείνωση των γεωπολιτικών συνθηκών και η άνοδος της τρομοκρατίας μπορεί να οδηγήσει σε γενικότερη μείωση των αφίξεων τουριστών τόσο στην Ελλάδα όσο και στις ανταγωνίστριες χώρες.

Επιπρόσθετα, η προσφυγική/μεταναστευτική κρίση είναι πιθανό να επηρεάσει αρνητικά την αγορά εργασίας της Ελλάδας ως χώρας υποδοχής και διέλευσης όπως άλλωστε προβλέπει η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, εκφράζονται εκτιμήσεις ότι η εισροή προσφύγων/μεταναστών, που στη συντριπτική πλειονότητά τους δεν έχουν άδειες εργασίας, είναι πιθανό να οδηγήσουν σε μία εκτόπιση των χαμηλής εκπαίδευσης εργαζομένων στην Ελλάδα καθώς και σε ενίσχυση του ανεπίσημου τομέα της οικονομίας, δηλαδή της μαύρης εργασίας, με ό,τι αυτό σημαίνει για την απώλεια φορολογικών εσόδων και ασφαλιστικών εισφορών.

Σε γενικές γραμμές και μακροπρόθεσμα, η γεωπολιτική αστάθεια, οι προσφυγικές ροές και η άνοδος της τρομοκρατίας ενδέχεται να πλήξουν σημαντικά την επενδυτική δραστηριότητα στην Ελλάδα λόγω του κλίματος αβεβαιότητας, καθώς και να επιβάλλουν περιορισμό στην ελεύθερη κίνηση ατόμων και εμπορευμάτων τα οποία σε συνδυασμό με το υψηλό κόστος για την ενίσχυση της εσωτερικής ασφάλειας ενδέχεται να θέσουν σε δοκιμασία τις αντοχές της ελληνικής πραγματικής οικονομίας.

Οι προκλήσεις για την Ελλάδα είναι πολλές. Αυτό που απαιτείται είναι μία καλά σχεδιασμένη και εκτελεσμένη προσφυγική-μεταναστευτική πολιτική, από ένα σοβαρό και οργανωμένο κράτος, αποφασισμένο να

υπερασπίσει με ορθολογικό τρόπο τα εθνικά και ευρωπαϊκά συμφέροντα ως ένα...